

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента Омельчук Любов Василівни на дисертацію Широкої Катерини Юріївни «Гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави», підготовленої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Ступінь актуальності обраної теми «Гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави» залишається високим в сучасному контексті. Гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави виступають важливим механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження.

Розвиток і становлення правової демократичної держави потребує багато зусиль із боку державних органів, суспільства та громадян, які насамперед повинні бути спрямовані на найважливіші цінності людини, а саме дотримання прав і свобод незалежно від статусу держави та рівня життя людини. Гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави є одним із ефективних заходів, які відіграють важливу роль у розвитку кримінального судочинства.

Інститут гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави розвивається і вдосконалюється під впливом суспільних і політичних змін. Від того, як застосовуються запобіжні заходи та від розгалуженості системи гарантій, залежить ефективність правоохоронної та правозастосовної діяльності в сучасному українському суспільстві. Проблематика функціонування інституту гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави постає проблемним питанням в межах кримінального судочинства. Це зумовлено

існуванням дискусійних питань, які виникають в ході реалізації повноважень учасників кримінального провадження, зокрема слідчих суддів, сторони обвинувачення та сторони захисту.

Враховуючи те, що в національному законодавстві України щодо захисту прав людини, відбулись сутєві зміни, зокрема у сфері кримінального провадження, на першочергову увагу заслуговують питання щодо застосування застави під час здійснення кримінального провадження для запобігання кримінальних правопорушень та захисту прав і свобод інших осіб, а також повноваження учасників кримінального провадження щодо забезпечення таких прав. Вітчизняний законодавець, хоча й намагався належним чином визначити такі повноваження, спираючись на досвід більшості розвинутих зарубіжних країн, кримінальне процесуальне законодавство яких на протязі тривалого часу засвідчило ефективність функціонування інституту слідчого судді, проте досягти бажаного так і не вдалося. Адже окремі гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави, що передбачені у чинному КПК України, зважаючи на понад 10-ти річну практику їх застосування, є недосконалими й такими, що не мають ефективних і дієвих механізмів їх реалізації, а інші, враховуючи досвід окремих зарубіжних країн і потреби вітчизняної правозастосовчої практики, взагалі не передбачені у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України, що, своєю чергою, негативно позначається на ефективності забезпечення прав учасників кримінального провадження.

Незважаючи на те, що гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави є відносно новим запобіжним заходом, у вітчизняному кримінальному процесі, проблемні питання, які виникають під час реалізації вказаних гарантій неодноразово ставали предметом наукових пошуків провідних вітчизняних науковців і практиків як за КПК України 1960 р., так і КПК України 2012 р.

Незважаючи на такий значний обсяг дисертаційних досліджень і їх вагоме значення для розвитку доктрини кримінального процесу та удосконалення правозастосовної практики, низка проблемних питань щодо гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави у кримінальному провадженні на сьогодні залишаються неврегульованими, а інші містять окремі елементи дискусійності.

Так, зокрема, права та обов'язки заставодавця та і поняття заставодавця в чинному КПК України не визначені. Крім того, в КПК України не визначено випадки, у яких відбувається ініціювання перед слідчим суддею розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави, порядок його розгляду також потребує аналізу та визначення суб'єкта, на який буде покладено обов'язок здійснення контролю виконання покладених на підозрюваного, обвинуваченого обов'язків, а також визначення кола їх повноважень. Ще одним досить спірним питанням є коло підстав для прийняття слідчими суддями рішень про повернення, відмову й задоволення клопотання про звернення застави в дохід держави. Крім того, наразі в КПК України не визначено підстави та механізм скасування запобіжного заходу у вигляді застави. Досить актуальним для дослідження є предмет застави та розроблення концепції щодо його розширення. Зазначене зумовлює необхідність конкретизації повноважень слідчого судді в цій частині, а також розробку прав та обов'язків інших учасників кримінального провадження, які виникають у зв'язку з обранням підозрюваному, обвинуваченому запобіжного заходу у вигляді застави.

Варто зазначити, що неврегульованість цих питань є однією з основних передумов порушення гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави.

Саме тому актуальність теми дисертаційного дослідження Широкої Катерини Юріївни та поставлених нею завдань не викликає сумнівів.

Актуальність роботи підкреслюється й тим, що обрана тема дослідження відповідає як державним, так і відомчим пріоритетам стосовно наукового забезпечення протидії злочинності в Україні. Напрямок дисертаційного дослідження узгоджується із стратегією розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженою Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015, Планом заходів щодо її реалізації, схваленим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р, спрямованим на реалізацію Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 08 квітня 2008 року. Робота відповідає Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року, затверджених постановою Кабінету Міністрів України 07 вересня 2011 р. № 942.

З цих міркувань є підстави для твердження, що дисертаційне дослідження Широкої Катерини Юріївни на тему: «Гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави» має комплексний характер, важливе теоретичне та прикладне значення для вдосконалення діяльності слідчих суддів, а отже, й безперечно високий рівень актуальності.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими. При їх обґрунтуванні використане широке коло наукових джерел, а також результати вивчення значного масиву емпіричного матеріалу. Примітно, що автором використовувались джерела не лише кримінального процесуального спрямування – окремі аспекти визначеної проблематики досліджувались на основі джерел з кримінального права, криміналістики, кримінології та інших наук юридичного циклу.

Високим є теоретичний рівень викладу матеріалу, автор вдало застосував різноманітні методи наукового пізнання, ґрунтовно проаналізував законодавчі акти, слідчу і судову практику, коректно полемізував з іншими вченими, аргументовано обстоював власну позицію, на підставі чого сформував теоретичні висновки та практичні рекомендації, що є вагомим внеском у науку кримінального процесу і мають достатній ступінь наукової новизни. Переважна більшість висновків та пропозицій дисертанта заслуговують на схвалення та підтримку.

Достовірність отриманих у дослідженні результатів підтверджується в тому числі ґрунтовною емпіричною базою, що включає результати анкетування слідчих суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів з питань особливостей гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави. Загалом опитано 217 осіб, серед яких 27 слідчих суддів, 43 адвокати, 83 слідчих, 64 прокурори (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Київська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Чернігівська та Чернівецька області), вивчено матеріали 1847 ухвал слідчих суддів, постановлених за результатами розгляду клопотань про обрання запобіжного заходу у вигляді застави та інших питань, пов'язаних із запобіжним заходом у вигляді застави, рішення ЄСПЛ, а також практичний досвід роботи дисертанта на посаді судді.

Крім того, проведене дослідження ґрунтується на проведенні аналізу значеної кількості законодавчих та наукових джерел (242 найменувань на 25 сторінках).

В цілому дисертаційне дослідження Широкої К.Ю. відрізняється аргументованістю та достатньою обґрунтованістю пропонованих висновків, що підтверджено належними інформаційними даними.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням

гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу.

В роботі вперше:

– класифіковано гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави за призначенням на загальні, гарантії, спрямовані на захист підозрюваного, обвинуваченого, заставаодавця, а також спеціальні гарантії;

– визначено випадки, у яких відбувається ініціювання перед слідчим суддею розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави (порушення підозрюваним покладених на нього обов'язків; перебування підозрюваного в розшуку; неможливість забезпечення належної поведінки обвинуваченого, підсудного та виконання ним процесуальних обов'язків, а в майбутньому – вироку суду; зміна місця проживання чи вчинення інших дій з метою ухилення від відповідальності, перерахування застави на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку Збройних Сил України);

– обґрунтовано доцільність зобов'язання сторони обвинувачення роз'яснювати підозрюваному обов'язки, які виникають у зв'язку з обранням запобіжного заходу у вигляді застави, що має бути оформлено у формі протоколу;

– визначено, що контроль за виконанням обов'язків, покладених на підозрюваного, обвинуваченого в разі застосування запобіжного заходу у вигляді застави здійснює Національна поліція України за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого в частині перебування в населеному пункті, у якому останній зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду; заборони відвідування місць, визначених слідчим суддею або судом; носіння електронного засобу контролю;

– окреслено підстави для прийняття слідчими суддями рішень про повернення, відмову й задоволення клопотання про звернення застави в дохід держави;

– обґрунтовано доцільність запровадження інституту скасування запобіжного заходу застави та визначено підстави для прийняття такого рішення;

– запропоновано законодавче визначення заставаодавця, встановлено його місце в системі учасників кримінального провадження, запропоновано перелік прав та обов'язків, які набуває заставаодавець після внесення застави;

– визначено механізм відмови заставаодавця від виконання покладених на нього обов'язків, який полягає в праві заставаодавця звернутися до слідчого чи прокурора з клопотанням або заявою про зміну запобіжного заходу до настання ризиків, а також схарактеризовано права й обов'язки слідчого, прокурора, слідчого судді, які виникають після звернення заставаодавця з таким клопотанням;

– запропоновано розширити предмет застави шляхом надання можливості внесення рухомого та нерухомого майна як застави, визначено перелік такого майна, механізм його внесення як застави, а також права та обов'язки учасників кримінального провадження, які виникають у разі внесення як застави рухомого чи нерухомого майна.

Низку суттєвих положень було удосконалено, зокрема:

– умови, за яких слідчий суддя є гарантом прав і свобод особи, щодо якої обирають запобіжний захід у вигляді застави, та виокремлено чинники, які сприяють забезпеченню таких прав учасників кримінального провадження;

– перелік підстав для скасування ухвали слідчого судді першої інстанції про орання запобіжного заходу у вигляді застави й постановлення нової;

– поняття прожиткового мінімуму для працездатних осіб, яке використовують для визначення суми застави, та запропоновано його законодавче визначення;

– перелік обставин, які необхідно враховувати слідчому судді, визначаючи розмір застави під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді застави;

– положення про те, що нез'явлення підозрюваного, обвинуваченого за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин чи неповідомлення про причини своєї неявки є підставами для звернення застави в дохід держави в разі, якщо підозрюваному роз'яснено його права та обов'язки, однак він не з'явився два чи більше разів за викликом та не повідомив про причини своєї неявки;

– перелік рішень, які уповноважений приймати слідчий суддя під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу, звернення застави в дохід держави, повернення застави та скасування запобіжного заходу у вигляді застави;

– права та обов'язки представника заставодавця, обсяг і межі його повноважень.

Дістали подальший розвиток: – перелік обставин, які слідчі судді враховують під час прийняття рішення про звернення застави в дохід держави: під час розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави враховують не лише акт неявки підозрюваного, а й інші обставини, які свідчать про процесуальну поведінку підозрюваного;

– положення щодо суб'єкта звернення з клопотанням про повернення застави та форму звернення до слідчого судді з таким клопотанням, а також перелік документів, який долучають до такого клопотання.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні результати та висновки проведеного дослідження відображено у 10 наукових публікаціях, серед яких п'ять статей у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у науковому виданні іншої держави з юридичного напрямку, чотири – у збірниках тез наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Окремі положення дисертаційної роботи впроваджені у практичну діяльність органів досудового розслідування, науково-дослідну роботу та освітній процес.

Достатньо обґрунтованою та логічною є структура дисертації, яка є послідовною, раціональною, зумовленою предметом, метою та завданнями дослідження. Робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і 5 додатків на 35 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 246 сторінок, із них обсяг основного тексту – 156 сторінок.

У *вступі* автором чітко та логічно обґрунтовано вибір теми дослідження, окреслено сучасний стан та проблеми, виділено невирішені проблемні питання, охарактеризовано необхідність розв'язання суперечностей, які зумовлюють актуальність дослідження. Автор представив мету, об'єкт, предмет дослідження, сформував основні завдання, визначив методологічні та теоретичні основи, охарактеризував методи дослідження, розкрив наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, представив відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження, а також вказав структуру та обсяг дисертації.

У *підрозділі 1.1* автором досліджувалася теоретико-методологічна основа дослідження гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави в умовах побудови правової держави та визначено, що у науковій літературі недостатньо дослідженими залишаються роль слідчого судді як гаранта забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання запобіжного заходу у вигляді застави, механізми забезпечення прав та обов'язків заставодавця під час вирішення слідчим суддею питання про обрання запобіжного заходу у вигляді застави. На основі аналізу теоретичних напрацювань автором виокремлено перелік питань, які недостатньо досліджені в сучасній теоретичній літературі та визначено коло питань, які є актуальними для теоретичного дослідження.

Підрозділі 1.2 присвячено детальному аналізу повноважень слідчого судді як гаранта забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання запобіжного заходу у вигляді застави та визначено умови, за яких слідчий суддя може бути гарантом прав і свобод особи, щодо якої обирається

запобіжний захід у вигляді застави, чинники, які сприяють забезпеченню таких прав учасників кримінального провадження під час обрання запобіжного заходу у вигляді застави та здійснено характеристику, обставини, які стали підставою для скасування ухвали слідчого судді першої інстанції та постановлення нової, визначено обставини, які необхідно враховувати під час визначення розміру застави.

У *підрозділі 1.3* здобувач, на основі глибинного аналізу власної практики, аналізу результатів анкетування та теоретичних напрацювань здійснив класифікацію гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави шляхом виокремлення їх спільних ознак.

Вагоме практичне значення, на наше переконання, має встановлення у *підрозділі 2.1* особливостей повноважень слідчого судді щодо забезпечення прав і законних інтересів підозрюваного під час вирішення питання про звернення застави в дохід держави як гарантія запобігання порушенню підозрюваним покладених на нього обов'язків. На основі аналізу автором визначено випадки, у яких відбувається ініціювання перед слідчим суддею розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави, розглянуто питання щодо неявки підозрюваного, обвинуваченого в судове засідання, визначено наслідки неявки та визначено їх кількість, яка дозволить зробити висновок про те, що особа умисно не являється і порушує обов'язки.

Підрозділ 2.2 присвячено дослідженню питання реалізації слідчим суддею повноважень, спрямованих на забезпечення прав і законних інтересів підозрюваного під час вирішення питання про повернення застави, та визначено підстави для прийняття рішення слідчим суддею про повернення застави заставодавця чи підозрюваному, суб'єкта звернення з таким клопотанням, а також вимоги до такого клопотання, що на нашу думку позитивно сприятиме розвитку обраної теми та посилить обґрунтованість дослідження.

У *підрозділі 2.3* розкрито повноваження слідчого судді щодо забезпечення прав і законних інтересів підозрюваного під час вирішення питання про

скасування запобіжного заходу у вигляді застави та обґрунтовано доцільність законодавчого врегулювання інституту скасування запобіжного заходу у вигляді застави, виокремлено підстави для скасування такого запобіжного заходу.

Механізми забезпечення прав та обов'язків заставодавця під час вирішення слідчим суддею питання про обрання запобіжного заходу у вигляді застави стали предметом вивчення у межах *підрозділу 3.1*. В рамках дослідження зазначеного питання детерміновано поняття «заставодавець», визначено його місце в системі учасників кримінального провадження, його права та обов'язки а також розглянута можливість залучення адвоката та визначено коло його повноважень, права та обов'язки, а також порядок залучення до участі у кримінальному провадженні.

Розглядаючи процесуальні гарантії забезпечення прав та обов'язків заставодавця під час вирішення слідчим суддею питання про повернення, скасування, зміну запобіжного заходу у вигляді застави (*підрозділ 3.2*), автором запропоновано механізм відмови заставодавця від виконання покладених на нього обов'язків, який полягає в праві заставодавця звернутися до слідчого чи прокурора з клопотанням чи заявою про зміну запобіжного заходу до настання наслідків, а також механізм реалізації цього права.

Досліджуючи у *підрозділі 3.3* предмет застави в КПК України під час вирішення слідчим суддею питання про обрання запобіжного заходу у вигляді застави, автор обґрунтовує необхідність розширення предмета доказування шляхом законодавчого закріплення можливості внесення рухомого (транспортні засоби, цінні папери, акції, цифрова валюта (криптовалюта), майнові права, тобто те майно, активи, які можна вільно переміщувати в просторі без заподіяння йому шкоди) і нерухомого майна (земельні ділянки, житлові й нежитлові приміщення, квартири, будинки, гаражі, споруди, які зареєстровано у відповідному державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та може бути відчужене його власником, тобто підозрюваним, обвинуваченим чи заставодавцем) як застави. На окрему увагу заслуговує те, що автором не лише запропоновано та охарактеризовано перелік майна, яке може бути використане

як заставу, але і розроблено механізм внесення такого майна як застави, визначено перелік документів, які необхідно надати заставодавцю для передачі майна в заставу.

Хотілося б окремо відзначити наявність значної кількості прикладів із практики гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави у всіх підрозділах дисертаційного дослідження К.Ю. Широкої. Даний факт, на наше переконання, свідчить про суттєву практичну складову проведеної наукової роботи та про високий рівень достовірності отриманих автором результатів.

У висновках дисертації сформульовано наукові положення та одержано результати, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання з розроблення теоретичних положень і науково обґрунтованих рекомендацій щодо застосування запобіжного заходу у вигляді застави.

Уявляється достатнім рівень апробації представленого дослідження. Так, основні положення та висновки дисертації оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Загалом, дисертаційна робота К.Ю. Широкої справляє позитивне враження, оскільки автор продемонструвавши такі риси вченого, як працездатність та наполегливість, сформував цілісне й обґрунтоване уявлення про сучасний стан і перспективи становлення інституту гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Не деталізуючи численні здобутки та позитивні аспекти виконаної дисертаційної роботи, загалом позитивно оцінюючи рецензовану працю, зосередимо увагу на **окремим суперечностях та дискусійних положеннях**, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних роз'яснень під час захисту дисертації, зокрема:

1. У роботі не знаходить належного висвітлення міжнародний досвід гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження під час

обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави, хоча деяка увага цьому питанню приділяється. Вбачається, що вивчення цього питання значно збагатило б дисертаційне дослідження і дозволило б сформулювати необхідні та доцільні пропозиції, спираючись не лише на національні (вітчизняні) джерела, але й враховуючи позитивний міжнародний досвід. Можливо, частина питань, яка піднімається дисертантом, вже знаходить ефективне вирішення саме в міжнародній практиці.

2. Автором не запропоновано змін до ст. 615 КПК України та не визначено особливостей забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання слідчим суддею запобіжного заходу у вигляді застави в умовах воєнного стану.

3. В підрозділі 1.2. автор веде мову про механізм гарантування забезпечення прав учасників кримінального провадження під час обрання запобіжного заходу у вигляді застави та виокремлює три рівні – міжнародні акти, юридичні акти, акти, які регулюють організаційно-правову діяльність учасників кримінального процесу (с. 48). На нашу думку, виокремлення такого критерію є досить загальним, з контексту не зрозуміло що мається на увазі під поняттям рівні. Крім того, обраний автором критерій більше стосується законодавства, аніж безпосередньо діяльності слідчого судді. Хотілося б почути обґрунтування такого підходу здобувача.

4. На нашу думку, деякі підрозділи дисертаційного дослідження (особливо 1 Розділу) дещо переобтяжені репрезентацією значної кількості наукових дискусій вчених із загальнотеоретичних питань кримінального процесу, що напряду не стосуються визначеного автором предмету дослідження та не мають практичного значення для удосконалення процесу розслідування означених злочинів.

5. Потребує додаткової аргументації критика автором позиції слідчих суддів, згідно з якою під час обрання запобіжного заходу враховується розмір завданих збитків, з огляду на те, що кошти, внесені як застава, можуть бути використані для відшкодування шкоди, завданої злочинцем.

Перелічені вище зауваження в цілому не впливають на високу позитивну оцінку роботи, оскільки спрямовані на уточнення чи доповнення окремих положень дисертації, а у низці випадків носять спірний чи дискусійний характер.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертації надзвичайно актуальна, сформульовані автором висновки й рекомендації є достатньо аргументованими, вирізняються науковою новизною і мають не лише теоретичне, а й практичне значення.

Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати здійснених автором досліджень. Отримані К.Ю. Широкою нові науково обґрунтовані результати в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення як для науки кримінального процесу, так і для практичної діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності (081 – «Право»), робота пройшла належну апробацію. Дисертація є кваліфікованою, завершеною працею, у якій не виявлено порушень академічної доброчесності. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам.

Отже, дисертація відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03

квітня 2019 року № 283), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор - Широка Катерина Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доцент кафедри кримінальної юстиції

Державного податкового університету;

кандидат юридичних наук, доцент

Любов ОМЕЛЬЧУК

